

## TARTALOM – INDEX

KOVÁCS Tibor	Visszapillantás és jövőkép 25 éves a <i>Communicationes Archæologicæ Hungariæ</i> ..... 5 Rückbild und Zukunftsbild 25 Jahre <i>Communicationes Archæologicæ Hungariæ</i> ..... 6 Reflections and Vision The <i>Communicationes Archæologicæ Hungariæ</i> turns 25 years old ..... 7  A <i>Communicationes Archæologicæ Hungariæ</i> indexe évenkénti sorrendben, kronológiai és szerzőnkénti bontásban (1981–2005) (összeállította: SZENTHE Gergely) ..... 9 Das Register der <i>Communicationes Archæologicæ Hungariæ</i> nach Jahren, chronologischer Abfolge und Autoren (1981–2005) (zusammengestellt von G. Szenthe) ..... 25 Contents of the <i>Communicationes Archæologicæ Hungariæ</i> volumes with cronological and authors' index (1981–2005) (compiled by G. Szenthe) ..... 42	
Viola T. DOBOSI	Cadastre of Palaeolithic Finds in Hungary–State of Art 2005 ..	49
Klára KÖVÁRI – Róbert PATAY	A Settlement of the Makó Culture at Üllő New Evidence for Early Bronze Age Metalworking .....	83
<i>appendix:</i> Andrea KÖRÖSI	The Animal Bones from the Early Bronze Age Site at Üllő....	138
SZATHMÁRI Ildikó	Folyókból előkerült bronzkori kardleletek a Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményében..... Bronzezeitliche Schwertfunde aus Flüssen in der Sammlung des Ungarischen Nationalmuseums.....	143 164
BÁCSMEGI Gábor – SÜMEGI Pál	Héhalom-Templomomb bronzkori tell geoarchaeológiai vizsgálata .....	167
	Héhalom-Templomdomb: geoarchaeological Investigations of a Bronze Age Tell .....	175
Tibor KEMENCZEI	Zu den östlichen Beziehungen der skythenzeitlichen Alföld- Gruppe .....	177
Armelle MASSE – Miklós SZABÓ	La parure annulaire en bronze à oves creux de la période laténienne dans le bassin des Carpates .....	213
GABLER Dénes – MÁRTON András	Galliai-germániai és Duna vidéki <i>terra sigillata</i> bélyegek nem reliefszerű edényeken .....	227
	Gallisch-germanische <i>terra sigillata</i> -Stempel auf nicht relief- verzierten Gefäßen (in Pannonien).....	307

Zsolt MRÁV	Ein frühkaiserzeitliches Aristokratengrab aus dem Tauriskergebiet. Der Fund 1914 von Polhov Gradec (Slowenien) .....	309
Endre TÓTH	Karpen in der Provinz Valeria. Zur Frage der spätromischen eingeglätteten Keramik in Transdanubien .....	363
PATAY Pál	Római út a Bácskában? .....	393
	Römerstrasse in der Batschka? .....	405
GARAM Éva	Avar kori nemzetségfő sírja Maglódon .....	407
	Das awarenzeitliche Sippenhäuptlingsgrab von Maglód .....	435
HAJNAL Zsuzsanna	Későantik jellegű kerámia a Kölked-feketekapui avarkori telepről .....	437
	Keramik spätantiken Charakters aus der awarenzeitlichen Siedlung Kölked-Feketekapu.....	477
LAKATOS Attila	Honfoglalás kori sírok Nagyszalonta-Halom dombról (Salonta, Románia) .....	481
	Gräber aus der ungarischen Landnahmezeit in Nagyszalonta-Halomdomb (Salonta, Rumänien) .....	491
IRÁSNÉ MELIS Katalin	Régészeti kutatások a középkori Szentdienes falu területén (Budapest, XXIII. Soroksár, Haraszi út 42) .....	493
	Archäologische Forschungen im Bereich des mittelalterlichen Dorfes Szentdienes (Budapest XXIII. Soroksár, Haraszi út 42) .....	531
VALTER Ilona	A Ják nemzetség Árpád-kori lakóhelye Jákon .....	537
	Der arpadenzeitliche Wohnort des Geschlechtes Ják in Ják.....	563
SELMECZI László	A jászok betelepítése Magyarországon. Korai jász sírok a négyszállási temetőben .....	565
	Заселение Ясов в Венгрию Ранние яские могилы в кладбищах пос. Недьсаллаш .....	586
GERELYES Ibolya	A Pécs-bányatelepi XVI. századi kincslelet .....	587
	16 <sup>th</sup> century Treasure Find from Pécs-Bányatelep .....	593

## Visszapillantás és jövőkép

### 25 éves a *Communicationes Archaeologicae Hungariae*

Természetesen nincs semmiféle „szabály” arra, miként kell, hogyan illik megemlékezni egy tudományos folyóirat jubileumáról. Az idő múlását olykor csak a negyed-, fél-, teljes évszázadra utaló számok jelzik egy kiadványsorozat borítóján, máskor valamiféle értékelés is az első lapokon.

A mi esetünkben már csak azért is érdemes röviden visszatekinteni, mert körülöttünk a közelmúltban „megváltozott a világ”, mások lettek a politikai körülmények Magyarországon. Joggal vetődik fel a kérdés: akartunk-e, tudtunk-e ezzel lépést tartani. Korábban, egy centralizált irányítású államban, amilyen Magyarország volt 1989-ig, mindössze két központilag fenntartott régészeti folyóirat, az *Acta Archaeologica Hungarica* és az *Archaeologiai Értesítő* jelent meg. Igaz, mellettük 1962-63-tól lassan-lassan kibontakoztak a megyei múzeumok vegyes profilú évkönyvei. Közülük több, így például az Alba Regia (Székesfehérvár), a Herman Ottó Múzeum Évkönyve (Miskolc), a Janus Pannonius Múzeum Évkönyve (Pécs), a Móra Ferenc Múzeum Évkönyve (Szeged), számottevő régészeti egységet foglalt magában.

Mindezekért is a *Communicationes Archaeologicae Hungariae* 1980-ban történt megszervezése és sikeres engedélyeztetése egyfajta áttörés volt a magyar tudományos életben. Különösen akkor, ha tudjuk, célja – a többitől eltérően – a forrásközlés lehetőségének kiszélesítése volt, szerkesztőbizottságát pedig a harmincas-negyvenes éveiben járó új generáció képviselői alkották. Megjegyzendő, a szerkesztőbizottság összetétele negyedszázad alatt nem változott, csak egy fővel bővült. És az is idekíváncozik, igazi „húzóembere” mindmáig a technikai szerkesztő, Garam Éva.

„... a magyar régészet minőségi előrelépését gátló tényezők megváltoztatására irányuló törekvés vezette a ComArchHung életre hívását. Célunk kettős: egyrészt a múzeumi raktárakban lévő leletek közlésére szeretnénk bátorítani régészeinket, másrészt viszont a hazánkban folyó fontosabb feltárásokról is egy-egy előzetes ásatási beszámolóval áttekintést adni. ... évente megjelenő kiadványunkat tehát döntően anyagközlő jellegűnek szánjuk. Igyekszünk szem előtt tartani a korszerű régészeti anyagközlés szempontjait, s arra is törekszünk, hogy közleményeinkben lehetőleg minden régészeti korszak képviselve legyen.”

Az imént idézett, induláskor megfogalmazottakat kívántuk megalósítani az elmúlt évtizedekben, több-kevesebb sikerrel. Tevékenységünk „statisztikai áttekintése” (lásd 9–48. oldal) csupán egyfajta tükörképe a folyóiratnak.

Amit örömmel nyugtázhatunk:

- jelentős azon közlemények száma, különösen az őskorral foglalkozók között, amelyekhez természettudományos analízisek kapcsolódnak;
- mind több külföldi kutató tartja érdemesnek a ComArchHung-ot cikkének közzétételére;
- az évek során egyre több lett az idegen nyelven megjelent írások száma, amely – ha szerénytelenül is hangzik – felértékelte a folyóiratot a nemzetközi kutatásban;
- végül talán az is figyelmet érdemel, hogy egy szerény minőségi papírtól mára eljutottunk a keményborítású, ún. műnyomópapíron készült 2005. évi kötetéhez.

Ami a hiányosságokat illeti, inkább a jövőben megalósítandóként említjük őket. Nevezetesen: növelni kell a kisebb lelet együttesek, különleges szakmai értékű tárgyak gyors közreadását; rendszeressé kell tenni a szemlérovatot és bővíteni a recenziók számát; de talán attól sem kell elzárkózni, hogy időnként megjelenjen egy-egy, a jelen hazai és a nemzetközi kutatás megújulását reprezentáló módszertani cikk.

Amint eddig, úgy a jövőben is várjuk az újonnan feltárt forrásanyagokat értékelő munkákat itthonról és külföldről egyaránt. Megköszönve eddigi szerzőink segítségét, bízunk a megújuló régészgenerációk képviselőinek jelentkezésében.

Kovács Tibor

## Rückblick und Zukunftsbild

### 25 Jahre *Communicationes Archaeologicae Hungariae*

Natürlich gibt es keinerlei "Regeln" dafür, wie man geziemend des Jubiläums einer wissenschaftlichen Zeitschrift gedenken muss. Die vergangene Zeit deuten manchmal nur die auf ein Viertel-, ein halbes oder ganzes Jahrhundert verweisenden Zahlen auf dem Umschlag einer Ausgabenserie, eventuell auch eine Art Bewertung auf den ersten Seiten an.

In unserem Fall ist ein kurzer Rückblick schon deshalb angebracht, weil sich um uns herum in der nahen Vergangenheit "die Welt geändert hat" und die politischen Verhältnisse in Ungarn anders wurden. Mit Recht stellt sich die Frage: Wollten und konnten wir damit Schritt halten? Früher, in einem zentral gelenkten Staat, wie es Ungarn bis 1989 war, erschienen nur zwei zentral unterhaltene archäologische Zeitschriften, die *Acta Archaeologica Hungarica* und der *Archaeologiai Értesítő*. Daneben entfalteten sich allerdings ganz langsam seit 1962–63 auch die Jahrbücher gemischten Profils der Komitatsmuseen. Mehrere von ihnen, z. B. *Alba Regia* (Székesfehérvár), *Herman Ottó Múzeum Évkönyve* (Miskolc), *Janus Pannonius Múzeum Évkönyve* (Pécs) und *Móra Ferenc Múzeum Évkönyve* (Szeged), umfassen beachtliche archäologische Einheiten.

Schon deshalb war die Planung und erfolgreiche Genehmigungserteilung für die *Communicationes Archaeologicae Hungariae* 1980 gewissermaßen ein Durchbruch im wissenschaftlichen Leben Ungarns – besonders, wenn man weiß, dass ihr Ziel im Unterschied zu anderen Serien die Ausweitung der Möglichkeiten von Quellenveröffentlichungen war und das Redaktionskomitee die Vertreter der neuen Generation der Dreißig- bis Vierzigjährigen bildeten. Es sei angemerkt, dass sich die Zusammensetzung des Redaktionskomitees in dem Vierteljahrhundert nicht geändert und nur um eine Person erweitert hat. Und ebenso gehört in das Bild, dass das eigentliche "Zugpferd" bis heute die technische Redakteurin Éva Garam ist.

"... das Bestreben, die den qualitativen Fortschritt der ungarischen Archäologie hindernden Faktoren zu verändern, motivierte die Gründung der ComArchHung. Wir verfolgen ein doppeltes Ziel: Einerseits möchten wir unsere Archäologen zur Veröffentlichung der in den Museumsmagazinen lagernden Funde ermutigen, andererseits aber auch einen Überblick der wichtigeren Ausgrabungen in Ungarn durch einzelne Grabungsvorberichte geben. ... unsere jährlich erscheinende Ausgabe soll also entscheidend den Charakter der Materialveröffentlichung tragen. Wir bemühen uns, die Gesichtspunkte der modernen archäologischen Materialveröffentlichung zu berücksichtigen, und sind auch darum bestrebt, dass in unseren Mitteilungen möglichst jede archäologische Epoche vertreten sein soll."

Was damals beim Beginn so formuliert wurde, wollten wir in den vergangenen Jahrzehnten verwirklichen, mit mehr oder weniger Erfolg. Der "statistische Überblick" unserer Tätigkeit (s. S. 9–48.) ist bloß eine Art Spiegelbild der Zeitschrift.

Mit Freuden können wir registrieren:

- recht hoch ist die Zahl jener Mitteilungen, besonders der mit der vorgeschichtlichen Zeit beschäftigten, denen sich naturwissenschaftliche Analysen anschließen;
- immer mehr ausländische Forscher halten ComArchHung für würdig, ihre Artikel zu veröffentlichen;
- im Laufe der Jahre nahm die Zahl der Beiträge in fremden Sprachen ständig zu, was die Zeitschrift – auch wenn es unbescheiden klingt – in der internationalen Forschung aufwertete;
- schließlich verdient wohl auch Beachtung, dass wir uns vom Papier bescheidener Qualität bis heute zum Band des Jahres 2005 mit sog. Kunstdruckpapier und festem Einband entwickelt haben.

Was die Mängel betrifft, so wollen wir sie lieber als das künftig zu Verwirklichende erwähnen. Dazu gehört: Die schnelle Veröffentlichung der kleineren Fundkomplexe und fachlich besonders wertvoller Gegenstände muß gesteigert werden; die Rubrik Rundschau muss kontinuierlich und die Zahl der Rezensionen erhöht werden; aber vielleicht sollte man sich auch nicht dem verschließen, dass ab und zu ein methodologischer Artikel erscheint, der die Erneuerung der derzeitigen ungarischen und internationalen Forschung repräsentiert.

Wie bisher warten wir auch künftig auf die Auswertungen neu freigelegter Quellenmaterialien aus dem In- und Ausland. Wir bedanken uns für die Hilfe unserer bisherigen Autoren und vertrauen darauf, dass sich die Vertreter der sich erneuernden Archäologengenerationen melden.

Tibor Kovács

## Reflections and vision

### The *Communicationes Archæologicæ Hungariæ* turns 25 years old

Naturally, there does not exist any “rule” pertaining to how the jubilee of a scholarly journal should be commemorated. Sometimes figures on the cover referring to the quarter, half or the whole of a century mark the progress of time, at other times this is complemented with some evaluation on the first pages.

In this particular case, it is worth having a short review especially because the near past has brought about a “change in the world”: the political conditions have changed in Hungary. It would only be proper to ask whether we wanted to, or we managed to keep pace with it. Until 1989, in the former centralised Hungary, there were altogether two archaeological journals, the *Acta Archaeologica Hungarica* and the *Achaeologiai Értesítő* (Archaeological Gazette), both of which were maintained by the state. It is noteworthy, however, that from 1962–63 onwards the county museums have issued more and more yearbooks with miscellaneous subjects. Some of them, including the *Alba Regia* (Székesfehérvár), the Yearbook of the Herman Ottó Museum (Miskolc), the Yearbook of the Janus Pannonius Museum (Pécs) and the Yearbook of the Móra Ferenc Museum (Szeged) boasted of a considerable archaeological unit.

For this reason, organising and the successful authorisation of the *Communicationes Archæologicæ Hungariæ* in 1980 was a kind of breakthrough in Hungarian scholarly life. This is all the more notable if we know that its goal – unlike the others’ – was to widen the scope of source publication, and the editorial board comprised the representatives of a new generation in their thirties and forties. It is worth mentioning that the composition of the editorial board did not at all change, but one person joined. And secondly, the real “driving force” all the time has been Éva Garam, the technical editor.

“... the establishment of ComArchHung was necessitated by the endeavour to change the factors that dwarf the qualitative advance of Hungarian archaeology. Our goal is twofold: partly, we would like to encourage archaeologists to publish the finds that are in museum stores, and partly, we would like to give an insight into some considerable excavations in Hungary by publishing preliminary excavation reports. ... in this way we devote this yearly publication to publishing material. We will do our best to comply with the requirements of the up-to-date methods of publishing archaeological material, and we are similarly eager to ensure that all archaeological periods are represented in the proceedings.”

In the last decades, we have worked to accomplish what quoted above and outlined at the outset, sometimes successfully, sometimes not. The “statistical overview” of our activity (see page 9–48.) is but a kind of mirror of the journal.

What we are glad to disclose are the followings:

- There are a considerable number of studies, especially among those concerned with the prehistory, which are complemented with scientific analysis;
- There is a growing interest among foreign researchers to publish their articles in ComArchHung;
- The number of studies published in foreign languages have been on the increase, which – immodest as it is – has rose the value of the journal on the international scale;
- And, finally, it may also worth mentioning that originally born on low-quality paper, the 2005 volume is a hardback, made from coated paper.

As far as the deficiencies are concerned, I would rather refer to them as something to be accomplished in the future. Namely: we have to be quicker in publishing small units of finds and objects of special professional value; the review column should be made regular and the number of reviews should be increased; and, possibly, occasionally we may well publish methodological articles representing Hungarian as well as international researches of today.

Just like before, we still invite archaeologists to submit studies that evaluate recently excavated source material from Hungary and abroad alike. Expressing thanks to the contribution of our authors so far, we also invite the representatives of the renewed archaeologist generation to come forward.

Tibor Kovács

